

ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ စံပြုအချက်အလက်စာအုပ်မိတ်ဆက်ခြင်း အခမ်းအနားတွင်
ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး ပြောကြားသည့်မိန့်ခွန်း

နေပြည်တော်

၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ (၂၃)ရက်

ယနေ့အခမ်းအနားသို့ ကြွရောက်ချီးမြှင့်ပေးပါသော လေးစားအပ်ပါသော နိုင်ငံတော် သမ္မတကြီး၏ဇနီး ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဒေါ်စုစုလွင်၊ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများနှင့် ဇနီးများ၊ ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနမှ အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်၊ ဦးစီးဌာနများမှ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်များ၊ မြန်မာနိုင်ငံမိခင်နှင့်ကလေးစောင့်ရှောက်ရေးအသင်း ဥက္ကဋ္ဌ၊ မြန်မာ နိုင်ငံကြက်ခြေနီအသင်း ဥက္ကဋ္ဌ၊ မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသမီးရေးရာအဖွဲ့ချုပ် ဥက္ကဋ္ဌ၊ WHO Representative to Myanmar, Country Representative UNICEF ၊ ဒုတိယညွှန်ကြားရေး မှူးချုပ်များ၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်များမှ ကျန်းမာရေးဦးစီးဌာနမှူးများ၊ ညွှန်ကြားရေးမှူး များ၊ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးများနှင့် စီမံချက်မန်နေဂျာများ၊ တိုင်းရင်းသားကျန်းမာရေးစောင့် ရှောက်မှုအဖွဲ့များနှင့် အထူးဖိတ်ကြားထားသော ဧည့်သည်တော်ကြီးများအားလုံး ကာယသုခ၊ စိတ္တသုခနှင့်ပြည့်စုံပါစေလို ပထမဦးဆုံး ပြောကြားအပ်ပါတယ်။

ကျွန်တော်တို့ ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနအနေနဲ့ ခုနက နိုင်ငံတော်၏ အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ကြီး၏ သဝဏ်လွှာမှာပါတဲ့အချက်တွေကို ကျွန်တော်တို့က သေသေချာချာ အလေးထားပြီးတော့ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားမယ်ဆိုတာ ပထမဆုံးအနေနဲ့ ပြောလိုပါတယ်။ ဒုတိယအချက်ကတော့ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာအကြံပြုအချက်အလက်များ (Standardized Health Messages) မိတ်ဆက်ပွဲဟာ ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနအတွက် အထူး အရေးကြီးတဲ့လုပ်ဆောင်ချက် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး (Public Health Domain) တစ်ခုလုံးကို တိုးတက်ဖို့အတွက် အဓိကကျတဲ့ လုပ်ဆောင်မှုတစ်ခု၊ အောင်မြင်မှုတစ်ခုလို့ ကျွန်တော်မှတ်ယူ ပါတယ်။ ဒါတွေအားလုံးကို စုစည်းပြီး ကျွန်တော်တို့က Health Messages ကို တစ်နေရာတည်းမှာ စုစည်းပြီးထားတဲ့အတွက် ကျွန်တော်တို့ဝန်ထမ်းတွေဟာ လွယ်ကူစွာဖြင့် refer လုပ်လို့ရပါ တယ်။ ယခုကျွန်တော်တို့ အစိုးရသစ်တက်လာပြီးမှစ၍ အဓိကထား၍ လုပ်ဆောင်တာကတော့ ပြည်သူများရဲ့ ကျန်းမာရေးအဆင့်အတန်းမြှင့်မားလာစေရေးအတွက် ဦးစားပေးလုပ်ငန်းအနေနဲ့ အများကြီးလုပ်ခဲ့ပါတယ်။

အဲဒီဦးစားပေးလုပ်ငန်းအများကြီးထဲက အထူးဦးစားပေးဆိုပြီး (၃)ခုလုပ်ခဲ့ပါတယ်။ ပထမဦးစားပေး(၁)ကတော့ ပြည်သူများရဲ့ ကျန်းမာရေးအသိအမြင်၊ ကျန်းမာရေးဗဟုသုတ မြှင့်ဖို့အတွက် Health Literacy Promotion ဆိုပြီး ကျွန်တော်တို့လုပ်ပါတယ်။ Health Literacy Promotion ကို သေချာပီပြင်စွာ လုပ်ဖို့အတွက်ကိုလည်း Health Literacy Promotion Unit လို့ ဖွဲ့လိုက်တာ နံပါတ်(၁)ဖြစ်ပါတယ်။ နံပါတ်(၂)ဦးစားပေးကတော့ ကျန်းမာသောအကျင့်များ ရှိတဲ့ ကျန်းမာစွာနေထိုင်တတ်စေရန်၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိတဲ့ ကျောင်းသားထုကြီးတစ်ရပ်လုံးကို ကျန်းမာရေးအသိပညာမြှင့်ဖို့ဆိုပြီးတော့ School Health Program အရ Health Promoting School များကိုလည်း ကျွန်တော်တို့က အထူးဦးစားပေးအနေနဲ့ လုပ်ပါတယ်။ နံပါတ်(၃) ဦးစားပေးအနေနဲ့ကတော့ ဆေးရုံတက်သောလူနာများ စိတ်ချမ်းမြေ့စွာရှိစေနိုင်ရေးနှင့် အရည် အသွေးပြည့်ဝသော သူနာပြုစောင့်ရှောက်နိုင်ရေးအတွက် သူနာပြုနှင့်သားဖွားလောကတစ်ခု လုံးမှာ အဆင့်အတန်းမြှင့်ဖို့အတွက် အရမ်းအရေးကြီးပါတယ်။ သူနာပြု/သားဖွားတွေ ပညာ အဆင့်၊ ဗဟုသုတအဆင့်၊ ကျန်းမာရေးလုပ်ဆောင်မှု အဆင့်မြှင့်ဖို့က အလွန်အရေးကြီးတဲ့ အတွက် တစ်ပြည်လုံးမှာရှိတဲ့ သူနာပြု/သားဖွားကျောင်း(၅၀)နှင့် ရန်ကုန်၊ မန္တလေးမှာရှိတဲ့ သူနာပြုတက္ကသိုလ်(၂)ခုတို့ရဲ့ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းတွေကို အကုန်လုံး အသစ်ပြန်ရေးဆွဲပါတယ်။ သင်ကြားပုံ၊ သင်ကြားနည်းစနစ်တွေကိုလည်း အကုန်ပြောင်းထားပါတယ်။ ဒါမှသာ ဒီ (၅၀) သော သူနာပြု/သားဖွားကျောင်းနှင့် တက္ကသိုလ်(၂)ခုကထွက်လာတဲ့ သူနာပြုဆရာမများ၊ သားဖွားဆရာမများ အလွန်အရည်အသွေးပြည့်ဝပြီး ပြည်သူတွေကို quality nursing care, quality midwifery care တွေရဖို့ ကျွန်တော်တို့လုပ်ပါမယ်။

ထို့အပြင် ကျောင်းတွေမှာ သူနာပြုကျင့်ဝတ်၊ သားဖွားကျင့်ဝတ်တွေကိုလည်း ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ပါတယ်။ နောက်ပြီး enabling teaching environment ဖြစ်အောင်လည်း အကုန် လုပ်ထားပါတယ်။ ဒီ(၃)ချက်က အထူးဦးစားပေးဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါတယ်။ ထို့အပြင် တစ်ဖက် မှာလည်း ဆရာဝန်နှင့် အခြားနှီးနွယ်ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာပညာရှင်များ မွေးထုတ်သော တက္ကသိုလ် များမှာလည်း သင်ကြားပုံနည်းစနစ်တွေ၊ သင်ရိုးညွှန်းတမ်း (curriculum) တွေ အကုန်လုံးပြန် ပြီး အရည်အသွေးမြှင့်ပါမယ်။ လူနာများကို ထိရောက်စွာကုသနိုင်ရေး၊ ဆေးရုံအဆင့်အတန်း မြှင့်ရေး၊ မြောက်များစွာသော clinical domain, hospital domain ကိစ္စတွေကိုလည်း ကျွန်တော်တို့ အဓိကထားပြီး လုပ်ဆောင်နေပါတယ်။ ဒါတွေကို ကျွန်တော်တို့က step wise, phase wise တစ်ဆင့်ပြီးတစ်ဆင့်လုပ်နေပါတယ်။ တစ်ပြိုင်နက် အကုန်လုံးလုပ်လို့မရပါဘူး။

နိုင်ငံတော်မှလည်း ကျန်းမာရေးအတွက် budget ကို တစ်နှစ်ထက်တစ်နှစ် တိုးမြှင့်ပြီးပေးတဲ့ အခါကျတော့ ဒီပိုက်ဆံတွေနဲ့ စည်းစနစ်ကျစွာ၊ သေချာစွာ အလေအလွင့်မရှိ ဆေးဝါး၊ ပစ္စည်း ကိရိယာတွေကို ဝယ်ယူဖြန့်ဖြူးလျက်ရှိပါတယ်။ ဒီကိစ္စအားလုံးကို အဆင်ပြေစေရန် ငွေကြေး ကုန်ကျမှု နည်းစေနိုင်ရေး၊ အထူးသဖြင့် လူနာဦးရေလျော့ချနိုင်ရေးနှင့် အခြားမဖြစ်သင့်သော ရောဂါများ မဖြစ်ဖို့ဆိုလိုရှိရင် ကျွန်တော်တို့ရဲ့ အခြေခံကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းပညာရှင်များဖြစ် သော ကျန်းမာရေးမှူး၊ အမျိုးသမီးကျန်းမာရေးဆရာမ၊ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးကြီးကြပ်(၁)နှင့် (၂)၊ သားဖွားဆရာမများ သူတို့ရဲ့ဉာဏ်ပညာ၊ အသိအမြင်မြှင့်ဖို့ရာ အလွန်အရေးကြီးပါတယ်။ သူတို့ ရဲ့ ဉာဏ်ပညာအသိအမြင်၊ လုပ်ဆောင်မှုကို မြှင့်ဖို့ဆိုလိုရှိရင် ဒီထုတ်ဝေတဲ့စာအုပ်ကြီးဟာ သူတို့ ကို အားပြည့်တဲ့သဘောပါ။ တစ်နေရာတည်းမှာ တစ်ချိန်တည်းနဲ့ ဖတ်လို့ရအောင်လုပ်ထားပါ တယ်။ ဒါမှသာလျှင် (လှည်းနေ၊ လှေအောင်း၊ မြင်းစောင်းမကျန်) underserved areas, remote areas, hard to reach areas များတွင်နေထိုင်သော ပြည်သူလူထုများရဲ့ ကျန်းမာရေးအဆင့် အတန်းမြင့်လာပါမယ်။

ဒီစာအုပ်ကို ဘာကြောင့် ဦးစားပေးထုတ်ရလဲဆိုလို့ရှိရင် ၂၀၁၆ ခုနှစ်က လဟယ်မှာ measles outbreak ဖြစ်ပါတယ်။ လူအများကြီး သေသွားပါတယ်။ ဘာကြောင့် သေတယ်လို့ ဆန်းစစ်ကြည့်တဲ့အခါမှာ ဒီ measles ဖြစ်တဲ့ကလေး အမေ၊ အဖေသည် measles အကြောင်း လည်းမသိပါဘူး။ measles ဘယ်လိုကူးစက်သလဲ မသိတဲ့အခါကျတော့ measles ဖြစ်တဲ့ ကလေးနဲ့ ဖက်လဲတကင်းနေမိတဲ့အခါကျတော့ ကူးပြီး ကလေးတွေအများကြီးသေသွားပါတယ်။ ဒါကိုကြည့်ပြီး ကျွန်တော်တို့က မဖြစ်တော့ဘူးဆိုပြီး remote areas မှာနေထိုင်တဲ့ ပြည်သူများ ရဲ့ ကျန်းမာရေးအသိအမြင် မြှင့်မှသာဖြစ်တော့မယ် ဒါမှသာလျှင် မသေသင့်တဲ့ရောဂါတွေကြောင့် မသေနိုင်အောင်ဆိုပြီး ဒီစာအုပ်ကို ကျွန်တော်တို့က အမြန်ဆုံးထုတ်ဝေဖို့ ဆော်သြပါတယ်။

ဒီနေရာမှာကျွန်တော် ဒီစာအုပ်ကြီးမှာပါတဲ့ အပိုင်းကြီးတွေကို နည်းနည်းလေးဖတ်ပြ ချင်ပါတယ်။ ဒီစာအုပ်က တော်တော်လေး coverage ကောင်းပါတယ်။ ဘာတွေပါလဲဆိုရင်- မွေးကင်းစနှင့် ကလေးကျန်းမာဖွံ့ဖြိုးရေးပါပါတယ်။ ကာကွယ်ဆေးထိုးလုပ်ငန်း၊ အာဟာရဖွံ့ဖြိုး ရေးလုပ်ငန်း၊ ကျောင်းကျန်းမာရေး၊ ဆယ်ကျော်သက်လူငယ်ကျန်းမာဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်း၊ မိခင်နှင့် မျိုးဆက်ပွားကျန်းမာရေး၊ ကူးစက်နိုင်သောရောဂါများ (၂၂)မျိုးအကြောင်း၊ မကူးစက်နိုင်သော ရောဂါ (၁၅)မျိုး၊ ကင်ဆာရောဂါ (၄)မျိုးအကြောင်းတွေပါပါတယ်။ ကျန်းမာရေးနှင့်ညီညွတ်သော လူနေမှုဘဝပုံစံများလည်းပါပါတယ်။ သက်ကြီးရွယ်အို ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုကိစ္စတွေ

လည်းပါပါတယ်။ သဘာဝဘေးအန္တရာယ် (၄)မျိုးပါပါတယ်။ အထွေထွေ(၇)မျိုးတို့ပါပါတယ်။ ဥပမာ- သက်ကြီးရွယ်အို ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုအပိုင်းမှာဆိုရင် သက်ကြီးဘိုးဘွားတွေ ကျန်းမာသန်စွမ်းဖို့ဆိုရင် သက်ကြီးဘိုးဘွားနှင့် အာဟာရ၊ ကိုယ်ကာယလှုပ်ရှားမှုနှင့် သက်ကြီး ဘိုးဘွားကျန်းမာရေး၊ ဆေးလိပ်နှင့် သက်ကြီးဘိုးဘွားကျန်းမာရေး၊ အရက်နှင့်သက်ကြီးဘိုးဘွား ကျန်းမာရေး၊ သက်ကြီးဘိုးဘွားနှင့် ထိခိုက်ဒဏ်ရာ၊ ကင်ဆာရောဂါနှင့် သက်ကြီးဘိုးဘွား၊ နှလုံးရောဂါနှင့် သက်ကြီးဘိုးဘွားနှင့် ပျော်ရွှင်တက်ကြွ သက်ကြီးဘဝတို့ပါဝင်ပါတယ်။ ဆက် လက်ပြီး ဥပမာအနေနဲ့ အပိုင်း(၁၂) အထွေထွေကဏ္ဍမှာ ကြည့်မယ်ဆိုရင် သွားနှင့်ခံတွင်း ကျန်းမာရေးအကြောင်းလည်းပါပါတယ်။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိခင်များ၏ ခံတွင်းကျန်းမာရေး သတိ ပြုရန် အချက်အလက်တွေပါပါတယ်။ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းသုံး ဓါတုပစ္စည်းများ ဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းစွာ သုံးစွဲခြင်းကိစ္စတွေပါပါတယ်။ ဟင်းသီးဟင်းရွက်၊ သစ်သီးဝလံများ စားသုံးရာတွင် အန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး၊ အစာအဆိပ်သင့်ခြင်း၊ ပြဒါးဓါတ်အဆိပ်သင့်ခြင်း၊ ခဲဆိပ်အန္တရာယ်နှင့် အာဆင်းနစ်အန္တရာယ်တွေလည်းပါပါတယ်။

အဲဒီတော့ ဒီနေရာမှာ တစ်ခုမေးစရာရှိပါတယ်။ ဒီစာအုပ်ကို ဘယ်လိုသုံးရမလဲ။ ဘယ် လိုသုံးရမလဲဆိုရင် ဥပမာ- တီဘီရောဂါဆိုရင် အကုန်လုံးပါပါတယ်။ တီဘီရောဂါအကြောင်း၊ ကူးစက်နိုင်သည့် နည်းလမ်းများ၊ ဘယ်လိုအချိန်မှာ တီဘီရောဂါကူးနိုင်မလဲ၊ တီဘီရောဂါရှိ/မရှိ ကို ဘယ်လိုစစ်ဆေးမလဲ၊ ဘယ်လိုဆေးကုသခံရမလဲ၊ တီဘီရောဂါပိုးရှိသူက ဘယ်လိုလိုက်နာ နေထိုင်မလဲ၊ တီဘီရောဂါ ဘယ်လိုကာကွယ်နိုင်မလဲ၊ တီဘီနှင့် HIV ဘယ်လိုဒွန်တွဲနိုင်လဲနှင့် ဆေးယဉ်ပါး တီဘီရောဂါအကြောင်း အကုန်ပါပါတယ်။ ဥပမာ- ကျန်းမာရေးမှူးဖြစ်ဖြစ်၊ midwife ဖြစ်ဖြစ်၊ PHS I (သို့မဟုတ်) II ဖြစ်ဖြစ်က အိမ်တစ်အိမ်ကိုသွားရင် တီဘီရောဂါကုသ သောလူနာတစ်ယောက်ကို တွေ့လို့ရှိရင် ခင်ဗျားသည် ဒီတီဘီရောဂါကာကွယ်ဆေးကို အချိန် မှန်မှန်နဲ့ သူပြောသည့်အတိုင်းသောက်ပါ။ မသောက်ရင် ခင်ဗျားသည် ဆေးယဉ်ပါးတီဘီ (MDR) ဖြစ်မယ်ဆိုရင် အခုခင်ဗျားသောက်နေကျဆေးထက် (၂)ဆ ပြင်းပြင်းသောက်ရမှာဖြစ် တဲ့အတွက် ခင်ဗျားသည် (၂)ဆ side effect ဆိုးကျိုးတွေခံစားရနိုင်ပါတယ်။ ထို့အပြင် ခင်ဗျား သည် ဆေးမသောက်တဲ့အတွက် အနားမှာရှိတဲ့ ခင်ဗျားရဲ့ မိန်းမ၊ အမေ၊ အဖေ၊ သားသမီးတွေ အကုန်ကူးစက်နိုင်ပါတယ်ဆိုတာကို အဲလို ကျန်းမာရေးမှူးတွေက ပြောရမှာဖြစ်ပါတယ်။ ကူးစက်ရောဂါနဲ့ပတ်သက်လို့ရှိရင်လည်း ခင်ဗျားကလေးတွေ ဘာလို့ဝက်သက်ပေါက်လဲဆိုရင် ခင်ဗျားကလေးတွေ (၉)လအရွယ်မှာ ဝက်သက်ကာကွယ်ဆေးသွားမထိုးလို့ ဝက်သက်ဖြစ်တာ

ပါ။ ဝက်သက်ဖြစ်ရင် ဒီကလေးကနေ အခြားကလေးတွေကို ဘယ်လိုကူးမလဲ၊ မကူးအောင် အနီးအနားက ကလေးတွေကို ခွဲထားပါ။ ဖြစ်နိုင်ရင် မဖြစ်သေးတဲ့ကလေးတွေကို ဘေးအိမ်မှာ ဖြစ်ဖြစ် (၃)ရက်လောက်ထားပါ။ ပြီးမှပြန်ခေါ်ပါ။ ဒါကိုသိခြင်းအားဖြင့် ပြည်သူလူထုများဟာ ကျန်းမာရေးအသိပညာမြင့်လာမယ်ဆိုရင် တော်ရုံတန်ရုံ မဖြစ်သင့်၊ မဖြစ်ထိုက်တဲ့ commonly occurring diseases တွေ လုံးဝမဖြစ်တော့ပါဘူး။ အဲဒါကို ကျွန်တော်တို့က အဲဒီလိုပညာပေး ရပါမယ်။ နောက်တစ်ခါအဲလိုသွားရင်းနဲ့ ကာကွယ်ဆေးမထိုးထားတဲ့ ကလေးကို တွေ့မယ်ဆိုရင် immunization schedule ပေးထားလိုက်ပါ။ ကလေးတွေကို ဒီအသက်မှာ ဒါထိုး ဒီအသက်မှာ ဒါထိုးဆိုပြီးတော့ပြောပါ။ အခုက ပြည်သူလူထုကမသိပါဘူး။ အမှန်အတိုင်းပြောရလို့ရှိရင် ဆရာဝန်တွေရဲ့ ကလေးတွေတောင် (၆)လမှာ ဘာကာကွယ်ဆေး၊ (၉)လမှာ ဘာကာကွယ်ဆေး ထိုးရမယ်ဆိုတာ schedule ကို ပြန်ကြည့်ရပါတယ်။ immunization schedule ကို ပေးထားရင် ဒါကို သူတို့ကြည့်ပြီးရင် သူတို့ကလေးတွေ ဘယ်လမှာ ဘာထိုးရမယ်ဆိုတာ အကုန်သိပါပြီ။

နောက်တစ်ချက်က ဒီစာအုပ်ကို ဘယ်လိုသုံးမလဲဆိုရင် နယ်မှာဆိုရင် လစာထုတ်ရက်မှာ midwife တို့ PHS I, II တို့ health center ကို လာရပါတယ်။ သူတို့နဲ့တွေ့တဲ့အခါ ဒီစာအုပ် မှာပါတဲ့ လိုအပ်သောအချက် (၃၊ ၄)မျိုးလောက် ဆွဲယူကြည့်ပြီးဆွေးနွေးကြပါ။ အဲလိုလုပ်ခြင်း အားဖြင့် ကျွန်တော်တို့ရဲ့ အခြေခံကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းပညာရှင်တွေရဲ့ အသိအမြင်၊ ကျန်းမာ ရေးအသိဉာဏ် အလွန်မြင့်တက်လာပါမယ်။ နောက်တစ်ချက်က ကျန်းမာရေးမှူးနဲ့ midwife တို့ PHS I, II တို့နှင့် ထိတွေ့မှု cohesiveness ပိုရှိလာမယ်၊ team spirit ရရှိလာပါမယ်။ ကျွန်တော်တို့မှာ Station Medical Officer တွေရှိပါတယ်။ သူတို့နဲ့တွေ့တဲ့အခါမှာလည်း ဒါတွေ ဆွေးနွေးဖို့ ကျွန်တော်တို့က ညွှန်ကြားချက်တွေထုတ်ပါမယ်။ ဒီစာအုပ်ကို လက်လွှတ်စပယ်ပေး ပါဘူး။ ဒီစာအုပ်မှာပါတာကို အပြန်ပြန်အလှန်လှန် ဆွေးနွေးဖို့ထည့်ပါမယ်။ ဆွေးနွေးခြင်းအား ဖြင့် သူတို့ဉာဏ်ပညာ၊ အသိဉာဏ် အကုန်မြင့်တက်လာပါတယ်။

အဲဒီတော့ ဒီစာအုပ်ကို ဘယ်သူတွေကိုပေးမလဲ၊ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ ခန့်ထားတာက ကျန်းမာရေးမှူး (၁,၉၂၄)ဦးရှိပါတယ်၊ ကျန်းမာရေးဆရာမ(LHV) (၁,၉၉၃)ဦးရှိပါတယ်၊ သားဖွား ဆရာမ (၁၃,၇၀၀)ဦးရှိပါတယ်၊ ကြီးကြပ်(၁) (၇၄၄)ဦးရှိပါတယ်၊ ကြီးကြပ်(၂) (၇,၉၈၇)ဦးရှိပါ တယ်။ ဒီစာအုပ်ကို ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းများအားလုံးကို တစ်ယောက်တစ်အုပ်စီပေးပါမယ်။ တစ်ယောက်မကျန်ပေးပါမယ်။ ဒုတိယအဆင့်အနေနဲ့ ကျွန်တော်တို့ စဉ်းစားတာက ပညာရေး ဝန်ကြီးနဲ့တိုင်ပင်ပြီးတော့ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်ရှိ မူလတန်း၊ အလယ်တန်း ကျောင်း

အုပ်တွေကို တစ်အုပ်စီပေးပါမယ်။ သူတို့က ဒါကိုဖတ်ပြီး ကျောင်းသားတွေနဲ့တွေ့တဲ့အခါ ပြောပါ။ အဲဒါလေးကို ကျွန်တော်ပေးပါမယ်။ ထို့အပြင် နယ်စပ်ရေးရာဝန်ကြီးဌာနရှိ ကျောင်း တွေကိုပေးပါမယ်။ အဲဒီတော့ ကျွန်တော်တို့ရည်ရွယ်တာကတော့ ဒီစာအုပ်ကိုပေးပြီး အခြေခံ ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းပညာရှင်တွေက တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်၊ မြို့နယ်၊ ရွာတွေကိုသွားပြီး တစ်အိမ်တက်တစ်အိမ်ဆင်း သွားတဲ့အခါ ယူသွားဖို့ဖြစ်ပါတယ်။ သို့သော်လည်း ကျွန်တော် စဉ်းစားတဲ့အခါ ဒီစာအုပ်ဟာ တော်တော်လေးထူပါတယ်။ စာမျက်နှာ (၃၀၀)ကျော်ရှိပါတယ်။ ကြီးလည်းကြီးတော့ ခရီးသွားတိုင်းသယ်သွားဖို့ဆိုတာ သိပ်မဖြစ်နိုင်ပါဘူး။ မဖြစ်နိုင်တော့ ဒီစာအုပ်ကို health center, sub-center တွေမှာထားခဲ့မယ်။ သူတို့ကို ကျွန်တော် Tablet တွေ စပေးတော့မယ်။ လောလောဆယ် ဒီနှစ်မှာ (၂,၀၀၀)ဝယ်ပါမယ်။ နောက်နှစ်မှာ အများကြီး ဝယ်ပါမယ်။ ဒါတင်မကပါဘူး ဒီသတင်းကြားတဲ့တွက် နောက်ထပ် Okkar Thiri Company မှ အလုံး (၁၅၀)၊ Snow Everest Co; Ltd မှ အလုံး (၅၀)၊ မင်းလွင်ဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီမှ အလုံး (၅၀)၊ AA Medical Product Ltd မှ အလုံး(၁၀၀)တို့ကို လှူမှာဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော် တို့ ဒီအခမ်းအနားပြီးသွားလို့ရှိရင် အခြားကုမ္ပဏီများ၊ NGOs တွေ အစရှိသည့် အလှူရှင်များ ကလည်း လှူကြမှာပါ။ လှူဖို့အတွက်ကိုလည်း ကျွန်တော်တို့က အလှူရှင်တွေကို ဖိတ်ခေါ်ပါ တယ်။

ထို့အပြင် လာမယ့် ၂၀၁၈၊ ဧပြီလမှ စက်တင်ဘာလအထိ budget မှာလည်းထည့်ထား ပါတယ်။ အဲဒီအပြင် World Bank က ချေးထားတဲ့ငွေ၊ ကျန်တာတွေက WHO, UN အဖွဲ့အစည်း တွေရဲ့ ပံ့ပိုးမှုတွေနဲ့လည်း ကျွန်တော်တို့ Tablet တွေဝယ်မှာပါ။ ဒီ Tablet တွေကို အခြေခံ ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းပညာရှင်တွေ အကုန်လုံးကို ဝေပေးမှာဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီအဆင့် ကျွန်တော် တို့လုပ်မှာပါ။ အခုစပြီးလုပ်နေပါတယ်။ ဒီစာအုပ်ကို ထုတ်ဝေနိုင်ရန် အထူးကြိုးစားပြီး နေ့မအား၊ ညမအား ဆောင်ရွက်ခဲ့တဲ့ Health Literacy Promotion Unit က ညွှန်ကြားရေးမှူးနှင့် အဖွဲ့ တွေ၊ Program Manager (၄၀)ကျော်၊ တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်ဦးစီးမှူးတွေ၊ သူတို့တွေကို ဒီစာအုပ် (draft) ဝေပေးပြီးတဲ့အခါ comments တွေ ပေးကြပါတယ်။ အဲဒီ comments တွေ ကြည့်ပြီးတော့ ကျွန်တော်တို့ update လုပ်ထားပါတယ်။ ဒီပုဂ္ဂိုလ်တွေအားလုံးကို ကျွန်တော့် အနေနဲ့ အထူးကျေးဇူးတင် မှတ်တမ်းတင်ဂုဏ်ပြုပါတယ်။ ဒီစာအုပ်ထုတ်လုပ်နိုင်ဖို့ Project ကိုတော့ ကျွန်တော့်အနေနဲ့ လွန်ခဲ့သော(၈)လမှစတင်ပြီး ဆော်သြခဲ့ပါတယ်။ ယခု ဖြစ်မြောက် ပါပြီ။ ဒီစာအုပ်ကို ကျွန်တော် ဘာလို့လုပ်လဲဆိုရင် ကျွန်တော် တရုတ်ပြည်မှာ Global Health

Promotion Conference ကို သွားတက်တဲ့အခါ ကျွန်တော် idea ရသွားပါတယ်။ သူတို့ခေါ်တာ health education မဟုတ်ပါဘူး၊ Health Literacy Promotion ပါ။ ကျွန်တော်ပြန်ရောက်တဲ့ အခါ ချက်ချင်း Health Literacy Promotion Unit ကို ဖွဲ့ပါတယ်။ ဒီ unit ကိုလည်း ယခုထက် အားဖြည့်ဖို့ရှိပါတယ်။ အများကြီးအားဖြည့်မှာပါ။ ထို့အပြင် ဒီ unit သည် ကိုယ့်ဟာကိုယ်လုပ်လို့ မရပါဘူး။ မြန်မာနိုင်ငံမှာရှိတဲ့ INGO တွေ NGO တွေအကုန်လုံးနဲ့ link လုပ်ရပါမယ်။ ဒီအဖွဲ့ တွေနဲ့လုပ်ရပါမယ်။

ဒီနေရာမှာ ကျွန်တော်ခေါင်းထဲဝင်လာတာ ပြောချင်တာကတော့ ကျွန်တော်တို့ ကျန်းမာ ရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနနဲ့ လုပ်နေတဲ့ INGO တွေ အများကြီးရှိပါတယ်။ လောလောဆယ် ပထမအဆင့်အနေနဲ့ စာအုပ်တစ်အုပ်ထုတ်ဖို့ရှိပါတယ်။ INGO တစ်ခုကို စာမျက်နှာ(၂)မျက်နှာ (သို့မဟုတ်) (၃)မျက်နှာပေးပြီးတော့ သူတို့ ဘာ objective နဲ့ ဘယ်နေရာမှာ ဘာလုပ်တယ်၊ ဘာ impact ရလဲဆိုတာ (၃)မျက်နှာလောက်ပေးပြီး စာအုပ်ထုတ်ဖို့ပါ။ ထုတ်ပြီးလို့ရှိရင် မြန်မာ နိုင်ငံမှာရှိတဲ့ INGO တွေဟာ ဘယ်နေရာမှာ ဘာလုပ်တယ်ဆိုတာ သိပါပြီ။ သိတဲ့အခါမှာ ကျွန်တော်တို့ National Health Plan 2017-2021 မှာပါတဲ့ ဟာတွေနဲ့ ဘယ်လို link လုပ်မလဲ။ အဲဒါ ကျွန်တော်တို့သိချင်ပါတယ်။ အဲဒါမရှိရင် INGO တွေက သူ့ဟာနဲ့သူ ကြိုးစားလုပ်နေပါ တယ်။ ကျေးဇူးလည်းတင်ပါတယ်။ သို့သော် coordination နည်းနည်းလေး နည်းပါတယ်။ ဒါမနည်းအောင်လို့ ကျွန်တော်တို့လုပ်နေပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့မှာ program manager အယောက်(၄၀)ကျော်ရှိပါတယ်။ ဒီစာအုပ်ကိုကြည့်ပြီး ဒီ INGO ဟာ ဒါလုပ်တယ် သူတို့ညှိပါ။ ဒီကိစ္စတွေအောင်မြင်ဖို့အတွက် ကျွန်တော်တို့မှာ MOU unit ဆိုပြီး ကျွန်တော်တို့ဖွဲ့ထားပါ တယ်။ ဒီ unit ကလည်း ဒါတွေအကုန်ရှိပါတယ်။ ဒါမှသာလျှင် ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာရှိတဲ့ INGO အကုန်လုံးရဲ့လုပ်ဆောင်မှုက တစ်ခုနဲ့တစ်ခု reinforcing and synergistic action ရှိပါတယ်။ မဟုတ်ရင် တစ်ယောက်ကဒါလုပ် နောက်တစ်ယောက်လည်းဒါလုပ် အများကြီးက ဒီတစ်ခု တည်းကိုပဲ အများကြီးလုပ်တယ်။ နောက်ဘာသာရပ်တစ်ခုမလုပ်နိုင်တာ အများကြီးတွေ့ပါ တယ်။ ဆိုလိုတာက ကျွန်တော်တို့က holistic review of all the activities of INGO တွေ လုပ်သွားမှာပါ။ ဒီစာအုပ်ကြီးကို ကျွန်တော် အမြန်ဆုံးထုတ်ဖို့ အစီအစဉ်ရှိပါတယ်။

အဲဒီတော့ အခုဒီစာအုပ်ကြီးကတော့ ကျွန်တော်ပြောတဲ့အတိုင်း version 01 ဖြစ်ပါတယ်။ version 01 ကိုသုံးတဲ့အခါမှာ ကျွန်တော်တွေ့တဲ့အခါ ဒါလေးတွေကတော့လိုပါတယ်။ ဒါလေး တွေက ထပ်ထည့်ဖို့လိုပါတယ်။ ဒါကတော့ဖြုတ်သင့်တယ်ဆိုပြီး လိုတာတွေ့လာရင် version 02

ကို လာမည့်နှစ်အတွင်းမှာ ကျွန်တော်တို့ထုတ်မှာပါ။ version 02 ထုတ်ပြီးရင်တော့ ဒီစာအုပ်ကြီး သည် (၄၊ ၅)နှစ်လောက် အေးအေးဆေးဆေးသုံးလို့ရပါတယ်။ အဲဒါကြောင့် ဒီစာအုပ်ကြီးကို သုံးတဲ့အခါမှာ ဒီစာအုပ်ကြီးတွေကိုလည်း INGO အကုန်ပေးပါမယ်။ သူတို့ဆီကလည်း သုံးပါ။ သုံးပြီးတော့သူတို့ ဘာအခက်အခဲရှိတယ်၊ ဘာထပ်ထည့်သင့်တယ်၊ ဘာဖြစ်သင့်တယ်၊ ထုတ် သင့်တယ် ဒါတွေပြီးလို့ရှိရင် version 02 မှာ အကုန်ပြန်ပြီးလုပ်မှာပါ။ အဲဒီတော့ ကျွန်တော့် အနေနဲ့ကတော့ ဒီစာအုပ်ထုတ်ဝေခြင်းဟာ ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနအတွက် အထူးကြီးမားသော အောင်မြင်မှုတစ်ခုလို့ ကျွန်တော်သုံးသပ်ပါတယ်။ ဒီ public health domain ကြီးတစ်ခုကို ကျွန်တော်တို့ တိုးတက်တဲ့အပြင် ကျွန်တော်တို့မှာရှိတဲ့ အခြေခံကျန်းမာရေး ဝန်ထမ်းပညာရှင်တွေမှာ သူတို့ရဲ့ calibre နဲ့ quality အလွန်ကိုမြင့်တက်လာပါမယ်။ ဆိုလိုတာ ကတော့ ပြည်သူတစ်ရပ်လုံး ကျန်းမာရေးအဆင့်တန်းမြင့်ဖို့က ပြည်သူများအနေဖြင့် ကျန်းမာစွာ နေထိုင်ခြင်း၊ ပြုမူခြင်း၊ လုပ်ဆောင်ခြင်း စသည်တို့ကို ဘာကြောင့်လုပ်ရလဲဆိုတာ သူတို့သိသွား ပါပြီ။ သူတို့ကိုပညာပေးတဲ့အခါမှာ ပြည်သူကမေးမယ်၊ ကျွန်တော်တို့ကဖြေမယ်။ မေးလိုက်၊ ဖြေလိုက်နဲ့ တစ်ယောက်နဲ့တစ်ယောက် ဆက်ဆံမှုထိတွေ့မှုအားတွေက အများကြီးတိုးတက် လာမှာဖြစ်ပါတယ်။

ကျွန်တော်အနေနဲ့အမှန်တိုင်းပြောရရင်တော့ ဒီစာအုပ်ကြီးကို ကျွန်တော် တော်တော်လေး အားရပါတယ်။ အောင်မြင်မှုတစ်ခုလို့လည်း ကျွန်တော်သတ်မှတ်ပါတယ်။ အဲဒီတော့ ကျန်းမာ ရေးဆိုင်ရာစံပြုအချက်အလက်များဟာ အခြေခံကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းထုကြီးတစ်ခုလုံးအတွက် ပညာပိုင်းဆိုင်ရာ အဆင့်မြင့်ဖို့အတွက် အထူးအထောက်အကူဖြစ်တယ်ဆိုတာ လုံးဝ မြေကြီးလက် ခတ်မလွဲပါဘူး။ ကျွန်တော်အနေနဲ့ အမှန်အတိုင်းပြောရမယ်ဆိုလို့ရှိရင် ကျွန်တော်တို့ capacity building workshop တွေတစ်ပြည်လုံးမှာလုပ်နေပါတယ်။ တိုင်းနဲ့ပြည်နယ်မှာလုပ်လိုက်၊ ဗဟိုမှာလုပ်လိုက်နဲ့ လုပ်နေကြတာပါ။ ဒီစာအုပ်ကြီးကဟာတွေကို ဖတ်လိုက်လို့ရှိရင် capacity building workshop တွေကို ကျွန်တော်တို့ လုံးဝလျော့ချလို့ရပြီ၊ ကိုယ့်ဟာကိုယ်ဖတ်မယ်၊ ကိုယ့်ဟာကိုယ် ဆွေးနွေးမယ်ဆိုရင် automatic ဖြစ်သွားပါမယ်။ ဒီမှာမလုပ်ဘူးဆိုရင် ထွက် လာတဲ့ ပိုက်ဆံတွေအများကြီးပိုပါမယ်။ WHO, UNICEF, UNFPA ပေးတဲ့ ပိုက်ဆံတွေက အပို ထွက်လာပါမယ်။ အဲဒီတော့ အခြားကိစ္စတွေမှာ သုံးလို့ရပါတယ်။

ကျွန်တော်ဆိုလိုတာက ဒီစာအုပ်ရဲ့ နောက်ဆက်တွဲကောင်းကျိုးတွေက အလွန်များပါ တယ်။ ကျွန်တော်ပြောမယ်ဆိုရင် အများကြီးဖြစ်သွားမှာပါ။ အဲဒါကြောင့် ပြည်သူများရဲ့

ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာဗဟုသုတ၊ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်သင့်သည့်အချက်များ၊ ရှောင်သင့်သည့်အချက်များကိုလည်း အထူးသဖြင့် ရှောင်သင့်သည့်အချက်တွေကို ပြည်သူက လုံးဝသိမှာမဟုတ်ပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့ပြဿနာဖြစ်တာ ရှောင်သင့်တဲ့အချက်တွေကို မရှောင်လို့ ကျွန်တော်တို့ပြဿနာဖြစ်တာပါ။ ဖြစ်သင့်တဲ့ရောဂါတွေဖြစ်မှာပဲ၊ မဖြစ်သင့်တဲ့ရောဂါ မဖြစ်တော့ပါဘူး။ အဲဒီတော့ကျွန်တော်တို့ နောက်တစ်ချက်က ဘာကြောင့်ဒီစာအုပ်ထုတ်ရလဲဆိုရင် ကျွန်တော်တို့ရဲ့ အခြေခံကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းများသည် ကျွန်တော်တို့၏ ရှေ့တန်းတိုက်စစ်မှူး for improving the public health domain ဖြစ်တဲ့အတွက် သူတို့အင်အားတောင့်မှ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနတောင့်ပါမယ်။ သူတို့မတောင့်ရင် ကျွန်တော်တို့ လုံးဝမတောင့်ပါဘူး။ အဲဒါတော့ကျွန်တော်လုံးဝငြင်းနိုင်တဲ့ကိစ္စမဟုတ်ပါဘူး။ သူတို့တောင့်တယ်ဆိုလို့ရှိရင် ပြည်သူများသည် commonly occurring diseases မဖြစ်ဘူးဆိုရင် ဆေးရုံကိုလာတဲ့လူနာ နည်းသွားပါမယ်။ ဆေးရုံကိုလာတဲ့လူနာနည်းသွားလို့ရှိရင် ဆေးရုံမှာရှိတဲ့ ဆရာဝန်၊ ဆရာမ၊ သူနာပြုများသည် နည်းပါးသောလူနာများကိုကြည့်ရတဲ့အတွက် quality care ပေးနိုင်ပါတယ်။ ဆေးရုံကိုလာတဲ့လူနာ နည်းသွားမယ်ဆိုရင် ကျွန်တော်တို့က investigation လုပ်စရာမလိုပါဘူး၊ x-ray ရိုက်စရာမလိုဘူး။ ဘာလုပ်စရာမှမလိုဘူးဆိုလို့ရှိရင် နိုင်ငံတော်ပိုက်ဆံ မကုန်သင့်တဲ့ဟာ လုံးဝမကုန်ဘူး။ မကုန်တဲ့ပိုက်ဆံတွေကို ကျန်တာ quality care မှာသုံးတဲ့ equipment တွေ အကုန်ဝယ်လို့ရပါတယ်၊ စသဖြင့် အများကြီးဖြစ်ပါတယ်။

အဓိက ဒီစာအုပ်ကြီးကိုထုတ်ပြီးတော့ လိုအပ်သလိုသုံးမယ်ဆိုရင် တော်တော်များများရောဂါမဖြစ်တော့ပါဘူး။ နိုင်ငံတော်၏အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ရဲ့ သဝဏ်လွှာမှာလည်း ပါပါတယ်။ diabetes hypertension ဒါတွေဟာ ကျွန်တော်တို့ လုံးဝမလျော့ဘဲလုပ်ရမှာပါ။ မလုပ်ဘူးဆိုလို့ရှိရင် နောက်ထပ်(၁၀)နှစ်မှာ ကျွန်တော်တို့ဟာ uncontrollable situation ဖြစ်ပြီး ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ လုံးဝပြဿနာတက်ပါမယ်။ ဒီ diabetes၊ hypertension ဟာ lifelong ကုရတဲ့ရောဂါဖြစ်တဲ့အတွက် ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ တော်တော်ဒုက္ခရောက်ပါမယ်။ အဲဒီတော့ကျွန်တော်တို့မှာ ဒီစာအုပ်ကြီးကို launch လုပ်ပြီးတာနဲ့စပြီး ကျွန်တော်တို့ ဒါတွေကိုလုပ်မှာပါ။ ကျွန်တော်မနေ့ကလည်း ရန်ကုန်မှာ ဖွင့်ပွဲပြောခဲ့ပါတယ်။ 9th International Conference on Public Health among Greater Mekong Sub Regional Countries၊ အဲဒီမှာ NCD ကို ကျွန်တော်တို့ ဦးစားပေးပါတယ်။ ပြောမယ်ဆိုရင် ဒါတွေအများ ကြီးဖြစ်သွားပါမယ်။ အဲဒီတော့ ကျွန်တော့်အနေနဲ့ မှန်ကန်တဲ့လုပ်ဆောင်မှုကြောင့် ကျန်းမာတဲ့လူဟာ များလာတယ်ဆိုရင် good peer pressure

ဖြစ်လာပါမယ်။ ဒီလူသည် ဘာကြောင့်ကျန်းမာလဲ၊ ကျွန်တော်တို့ဝန်ထမ်းတွေက ဒါလုပ်လို့ ကျန်းမာတယ်ဆိုရင် ကျန်တဲ့လူကလုပ်တော့မယ်ဆိုတော့ peer pressure ၊ ကောင်းတဲ့လူရဲ့ peer pressure ထုက များလာတယ်ဆိုရင် မကောင်းတဲ့လူက automatic လျော့သွားမှာဖြစ်ပါတယ်။ peer pressure group ကို ကျွန်တော်တို့က ပိုပြီးတော့ မြှင့်တင်ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။

နောက်တစ်ချက်က ကျွန်တော့်အနေနဲ့ ဒီစာအုပ်ပေးရုံတင်မကဘူး ဒီစာအုပ်ဝေပြီးလို့ ရှိရင် ဒီစာအုပ် အချက်အလက်ပေါ်မှာမူတည်ပြီး ရပ်ကွက်ထဲမှာဖြစ်ဖြစ်၊ ကျေးရွာထဲမှာဖြစ်ဖြစ် ညနေပိုင်း ဆွေးနွေးပွဲလေးများ၊ လက်ဖက်ရည်သောက်၊ ရေနွေးကြမ်းသောက်ပြီးတော့ subject လေးတစ်ခုလောက် တီဘီရောဂါအကြောင်းပဲဖြစ်ဖြစ် သုံးလေးငါးအိမ်ထိုင်မယ်၊ ကျန်းမာရေးမှူး အိမ်သွားမယ်၊ midwife အိမ်သွားပြီး ဆွေးနွေးမယ်။ အဲလိုလုပ်ခြင်းအားဖြင့် ပြည်သူများရဲ့ ကျန်းမာရေးအသိအမြင်၊ ကျန်းမာရေးဟာအရေးကြီးပုံ ဒါတွေမလုပ်လို့ရှိရင် ဘယ်လိုဒုက္ခရောက်မယ်ဆိုတာသိသွားပြီ၊ အချင်းချင်း sense of ownership ကို ကျွန်တော်တို့က create လုပ်ပါမယ်။ ကျွန်တော်တို့က သွားမယ်ပြောမယ်ဆိုရင် ဒါ one way ပဲဖြစ်နေတဲ့အတွက် ပြည်သူများသည် ဒီစာအုပ်သည် ပြည်သူများအတွက်သာဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့အတွက် ကျွန်တော်လုပ်ပေးခြင်းဖြစ်တယ်ဆိုပြီးတော့ sense of ownership ရှိမယ်ဆိုရင် အလားအလာ အလွန်ကောင်းပါတယ်။ အဲဒါကို ကျွန်တော်တို့လုပ်ပါတယ်။

ဒီကိစ္စတွေအားလုံးကို အောင်မြင်ဖို့ဆိုရင် ကျွန်တော်တို့ရဲ့ အဓိက အင်္ဂလိပ်လိုဆိုရင် gatekeeper/prime mover များဟာ ကျွန်တော်တို့မှာရှိတဲ့ တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်ဦးစီးမှူးများဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့သည် ကျွန်တော်ပြောတဲ့ကိစ္စများကို ဆက်လက်အောင်မြင်ဖို့ဆိုရင် သူတို့ရဲ့ပံ့ပိုးမှုသည် အများကြီးလိုပါတယ်။ ဒီနေရာမှာ သူတို့ကိုလည်း ကျွန်တော် ဒါကိုအဓိကလုပ်ဖို့ request လုပ်ပါတယ်။ ထို့အပြင် ကျွန်တော်တို့က tablet ပေးမယ်ဆိုတဲ့အခါကျတော့ tablet ထဲမှာ ဒါတင်မကပါဘူး application တွေလည်းထည့်ပါမယ်။ UNICEF မှာလုပ်တဲ့ application တွေလည်းရှိတယ်။ WHO နဲ့ အခြားဟာတွေ application တွေ၊ ဒါလည်းထည့်ပေးပါမယ်။ ထည့်ပေးခြင်းအားဖြင့် သူတို့သည် ကျွန်တော်တို့ ဒီပေးတဲ့စာအုပ်တင်မကပါဘူး အခြားဟာတွေ အများကြီးရှိပါတယ်။ FDA မှာအများကြီးကောင်းတဲ့ application တွေရှိပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့လုပ်နေပါတယ်။ ဥပမာဆိုရင် ကျွန်တော်ဒီနေ့ပဲ ဆရာဝန်ကြီးတစ်ယောက်နဲ့ ဆွေးနွေးပါတယ်။ www.healthcare.com.mm အဲဒီမှာလည်းသွားကြည့်ရင် ကျွန်တော်တို့လိုဟာမျိုးတွေ အများ

ကြီးပါတယ်။ ဒါမျိုးတွေကိုလည်း ကျွန်တော်တို့ tablet ထဲမှာ bookmark ထဲထည့်ထားလို့ရှိရင် အများကြီးဖြေလို့ရပါတယ်။

ထို့အပြင် ကျွန်တော် ဒီနေ့လှည့်ကြည့်လိုက်တဲ့အခါ အောက်ထပ်ပြခန်းမှာပြထားတာတွေ အလွန်ကောင်းပါတယ်။ INGO တွေ၊ IOM တို့ USAID တို့ အများကြီးပါပဲ သူတို့မှာ ထုတ်ထားတဲ့ စာအုပ်တွေ၊ pamphlet တွေ၊ ကျွန်တော်တို့ ဒါတွေကိုအဲဒီထဲမှာ အကုန်ထည့်ထားပါမယ်။ ထည့်ပေးထားရင် သူတို့မှာ ဗဟုသုတဟင်းပေါင်းအိုးကြီးပါ။ ဒါကိုသူတို့ပေးမယ်ဆိုရင် အခြေခံကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းပညာရှင်တွေရဲ့ knowledge skill တွေက တော်တော်ကြီးကျယ်သွားပါပြီ။ ကြီးကျယ်သွားရင် ဘယ်လိုဖြစ်မလဲဆိုရင် အခြေခံကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းပညာရှင်တွေကို ပြည်သူတွေကပိုပြီး အားကိုးမယ်၊ ပိုပြီးလေးစားမယ်၊ ပိုပြီးယုံကြည်မယ်။ အဲလိုလုပ်ရင် positive ဖြစ်ပါမယ်။ သူတို့ပြောတာ အကုန်ယုံတော့မယ်၊ ယုံပြီဆိုရင် လုပ်ပါပြီဆိုရင် ပြည်သူတစ်ရပ်လုံးက အကုန်လုံး ကျန်းမာသွားမှာဖြစ်ပါတယ်။ ထို့အပြင် အခြေခံကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းပညာရှင်တွေအပေါ် image အမြင်ကလည်း တော်တော်တက်လာပါမယ်။ အားကိုးလာပါမယ်။ ဆရာတို့တော်တော်သိတာပဲ အဲလိုဖြစ်သွားပါမယ်။ ကျွန်တော်တို့ ပြည်သူတွေရဲ့ အခြေခံကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းပညာရှင်တွေနဲ့ ထိတွေ့မှုကို ပိုပြီးတော့ strengthen လုပ်တဲ့ဟာတစ်ခုလည်းဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီတော့ ဒီစာအုပ်ရဲ့ ကျွန်တော် တစ်ခုစဉ်းစားထားတာ ဒီစာအုပ်မှာ points တွေပါတယ်။ ကျွန်တော် ဒုတိယမကြာခင်ကာလမှာ ဘာလုပ်မလဲဆိုရင် လူတွေက အမှန်တိုင်းပြောမယ်ဆိုရင်၊ သိရုံနဲ့ မကြောက်ပါဘူး။ ဆီးချိုရှိရင် ဘာဖြစ်နိုင်တယ် ပြောရင်မကြောက်ပါဘူး။ မြင်မှကြောက်တယ်၊ ဖြစ်မှကြောက်ပါတယ်။ အဲဒီတော့ မြင်မှကြောက်တယ်ဆိုရင် ဥပမာ-ကွမ်းစားတာ၊ ဆေးလိပ်သောက်တာဆိုလို့ရှိရင် ကွမ်းစားရင် CA tongue ၊ CA Jaw ဒီပုံတွေကိုလည်း ကျွန်တော်စာအုပ်(၁)အုပ်ထုတ်ထားပါတယ်။ ကလေးတွေကိုတော့ မပြဘူးပေါ့လေ၊ အဲဒီဟာတွေကို ပညာပေးရင်းနဲ့ "ခင်ဗျားဆေးလိပ်သောက်ရင်းနဲ့ ဒါဖြစ်သွားတယ်၊ ကွမ်းစားရင်တော့ ဒါဖြစ်မယ်" အကုန်ပြမယ်။ အဲဒီသဘောမျိုးလုပ်ပါမယ်။

ကျွန်တော်အနေနဲ့ နိဂုံးချုပ်ပြောချင်တာကတော့ ဘယ်လိုလုပ်ပေးလို့ရသလဲပေါ့။ ကျွန်တော်တို့က အောင်မြင်လား၊ ဘယ်လို assess ဘယ်လိုလုပ်မလဲ၊ implementation research လုပ်ရပါမယ်။ သွားပြီးတော့ ခင်ဗျားတို့ဘာအခက်ခဲရှိလဲ မေးရမယ်။ implementation research လုပ်ပြီဆိုရင် ကျွန်တော်တို့ကသိပြီး ပြင်ပါမယ်။ ပြင်ပြီးလို့ရှိရင်လည်း ကျွန်တော် လွှတ်မထားပါဘူး။ ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနရဲ့ principle က implementation

research လုပ်ပြီးတော့ ဒါကို ယခုထက်ပိုပြီးတော့ ပိုကောင်းအောင်လုပ်ပါမယ်။ implementation research ကို ကျွန်တော်တို့က လုံးဝလုပ်မယ်ဆိုတာကို ယခုတက်ရောက်လာတဲ့ အမြဲတမ်း အတွင်းဝန်၊ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်ကအစ သူတို့လည်း ကျွန်တော်ပြောထားပါတယ်။ လုပ်ကိုလုပ် ရပါမယ်။ implementation research မလုပ်ဘဲ ကျွန်တော်တို့လျှောက်လုပ်နေရင် အောင်မြင် မှာ မဟုတ်ပါဘူး။ ပိုက်ဆံတစ်ထောင်ကုန်တဲ့နေရာမှာ တစ်သောင်းကုန်သွားမယ်၊ တစ်သိန်းကုန် သွားမယ်ဖြစ်တဲ့အတွက် implementation research ကိုလုံးဝလုပ်ပါမယ်။ ဒီကိစ္စကို ဦးစားပေး အနေနဲ့လုပ်ပါမယ်။

ဆိုလိုတာက ဘယ်လောက်ထိရောက်လဲ၊ ဘယ်လောက် cost-effective ဖြစ်လဲ အားလုံး ကျွန်တော်လုပ်ပါမယ်။ ကျွန်တော့်အနေနဲ့ take home message အနေနဲ့ ပြောချင်တာကတော့ ကျွန်တော်တို့ ကျန်းမာရေးနှင့်အားကစားဝန်ကြီးဌာနရဲ့ public health domain တိုးတက်လာဖို့ ဆိုရင်တော့ ကျွန်တော်တို့ အခြေခံကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းပညာရှင်တွေ၊ တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်ဦးစီး မှူးတွေကို ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့ အထူးအားကိုးပါတယ်။ ဒီပုဂ္ဂိုလ်များဟာ ဒီတာဝန်တွေကို သေချာစွာလုပ်ပေးပါ။ သူတို့ရဲ့ လိုအပ်ချက်ကိုလည်း ကျွန်တော်တို့လုံးဝဖြည့်ဆည်းပေးပါမယ်။ အဲဒီတော့ ဒီကိစ္စကို ပိုမိုအောင်မြင်ဖို့ဆိုရင်တော့ ကျွန်တော်က ဆရာတို့ကို gatekeeper/prime mover အဓိကလုပ်ဆောင်မှုပုံသဏ္ဌာန်နဲ့ ကျွန်တော်တို့မှတ်ယူပါတယ်ဆိုတာ ပြောကြားရင်းနဲ့ နိဂုံးချုပ်ပါတယ်။